

Na cava o rawa ni cakava?

E rawa ni vakavu rere qai veivakamavoataki ena noda itikotiko na veicati. Kevaka e tarai iko, nomu itokani se whānau na ivakarau ni veicati, e bibi mo **tokona, vola, katona qai tukuna**.

1. Tokona

Mo qaqarauni o iko kei na dua e sotava na veivakacacani mo dou tiko ena dua na vanua taqomaki, mo dou yawa mai vua e veivakaleqai. Kevaka o ivakadinadina, mo vakadeitaka vua e tarai koya na leqa ni sega ni lako curuma duadua tiko na leqa, o na tokoni koya.

2. Vola

Na ivakadinadina e katoni se maroroi ena ituvaki e yaco ena yaga dina ke caka na veivaqaqai. Kevaka e rawa ni caka, sa rawa mo:

- Katona e dua na vidio se tabaka na veika e yaco
- Maroroya na ivakadinadina ni veika e yaco
- Vola na veika matailalai ni gauna, vanua, kei ira na tamata (se ivakamacala ni tamata) era vakaitavi kina.

3. Tukuna

O rawa ni tukuna vakadodonu ena dua na isoqosoqo se tukuna vua e dua na vakaillesi se dua e qarava, qo e rawa ni draiva ni basi, sikiuriti se ira na veiqaravi ena ofisi. E rawa talega ni o tukuna vua e dua o nuitaka ka rawa ni tokona ka vukei iko mo ripotetaka na veika a yaco.

Qirita na 111 kevaka e dua e vakaleqai tu.

Na nomu tukuna ena vukea me taqomaki, kaukauwa, ka tokoni na noda itikotiko.

Tudei qai vorata na veicati e Aotearoa

Na veicati e rawa ni tara e dua qai vakavu leqa vei keda kece, noda itokani, noda whānau, kei na noda itikotiko.

Te Kāwanatanga o Aotearoa
New Zealand Government

Te Kāhui Tika Tangata
Human Rights Commission

Kevaka o kilakasamataka ni o iko, e dua o kila, se dua na ilawalawa e vakacacani ena vuku ni nodra matatamata, lotu, ivakatakilakila ni tagane se yalewa, veiyacovi, yabaki, vakaleqai tu vakayago, se dua tale na tiki ni kedra ivakatakilakila, e bibi mo tukuna na veika qori.

Na veicati e rawa ni laurai ena veimataqali itovo. Qori ena nona kacivi e dua ena yaca mosimosi ina nona vakarerei, veivakasagai, vakacacani ena initaneti, vakacacani ni basulawa, vakamavoataki, kei na ivalavala kaukauwa ni veiyacovi. Na ivalavala qo e nakiti me vakavuna na veivakacacani se revava na tamata kei na itikotiko rabailevu ena vuku ga ni o cei o ira.

Ni dua e tukuna na veika e yaco ena vakalailaitaka na ca e vakavuna na veicati ena noda kila na iyaloalo taucoko ni sala sa vakaleqa tiko kina na noda vanua na veicati. Qo ena rawa kina vei ira na duidui tabana mera raica ka tarova na itovo vaqori, kei na nodra vakarautaka na veitokoni vei ira era vakaleqai.

Tukuna

Keitou na sega ni rawa ni veitokoni ke o sega ni tukuna na veika e yaco.

Keitou kila ni na rairai dredre na veivosakitaki ni veika oqo. E levu na ka o rawa ni tukuna se vakasaqara veitokoni kina, wili kina na vanua o rawa ni taqomaki kina ni o tukuna na veika o sotava.

Ovisa

Kevaka e dua e vakaleqai se sa yaco tiko e dua na ka ena gauna oqo, [qirita sara ga vakatoto](#) na 111.

Kevaka sa yaco oti e dua na ka qai sega ni dua e vakacacani kina, [vakaraitaka ena initaneti](#) ena [105.police.govt.nz](#)

Netsafe

Na Netsafe e dua na mataisoqosoqo e Niusiladi ni tataqomaki ena initaneti e sega ni qara tubu. E rawa ni o tukuna kina na veivakacacani ena initaneti, veivakasaurataki kei na veivakalolomataki.

Rai ena [netsafe.org.nz/report](#)

Se qirita na [0508 NETSAFE](#) (0508 638 723)

Na Tabacakacaka ni Veivaqai ni Ovisa: Tarovi ni iTovo Kaukau ena Initaneti

Na Timi ni iTovo Kaukau ena Initaneti ena DIA e nona itavi me taqomaki ira na kai Niusiladi mai na ivakarau ni veivosaki se itukutuku e vakauqeta na ivalavala kaukau se me tarova se vosa ena vuku ni ivalavala kaukau.

Raica na [dia.govt.nz/Countering-Violent-Extremism](#)

Tarovi ni Basulawa

Na Tabana ni Tarovi ni Basulawa e dua na isoqosoqo sega ni rawa tubu e tu vakarau ni veivuke qai dua na vanua e maroroi vinaka kina na kemu itukutuku.

E rawa ni ra vakadewataka na veika o vakaraitaka ena isoqosoqo e dodonu me qarava ra qai via rogoci iko vinaka sega ni mataqali tamata vakacava o iko.

Raica na [crimestoppers-nz.org/report](#)

Se qirita na [0800 555 111](#) mo vosa vua e dua na kenadua.

Matabose ni Dodonu ni Tamata o Te Kāhui Tika Tangata

Na Matabose ni Dodonu ni Tamata e vakarautaka e dua na veiqaravi sega ni saumi, e taqomaka na itukutuku me rawa ni veivuke ena veivaqai ni basulawa, veivakasagai ni veiyacovi, veivakaduiduitaki ni roka ni kuli ni yago, kei na vosa veicavilaki.

Raica na [tikatangata.org.nz](#)

Se qirita na [0800 496 877](#)

CERT NZ

Na CERT NZ ena raica na veivakasagai se veivakarerei ena initaneti e Niusiladi. Era tokoni ira e tarai ira na leqa e vu mai na veivakarerei ena initaneti, ra qai vakarautaka na veidusimaki e gadrevi.

Raica na [cert.govt.nz/report](#)

Tokona

Mo kila tiko ni o sega ni lako curuma duadua na ituvaki. E sa tiko na veitokoni.

Veitokoni vei ira na Vakaleqai

Kevaka o mani vakaleqai ena vuku ni basulawa, se mani vakacava na kena bibi, e tiko na veivuke e vakarautaki. Kevaka e mani vakavuna mo rarawa se mavoa na ivakarau ni basulawa e vakayacori vei iko e rawa ni veivuke na Tabana ni Veitokoni vei ira na Vakaleqai ena nodratou vakarautaka na itukutuku mo kila ena veika vakalawa o rawa ni muria.

Raica na [victimssupport.org.nz](#)

Se qirita na [0800 842 846](#)

Veitokoni ni ivakarau ni vakasama

E tiko e vica na veivuke e rawa ni vakarautaki, wili kina na talevoni se veiqaravi ena initaneti kei na itukutuku e vakarautaki, wili kina na veivosaki e matanavotu.

Ira na [Lomabibi](#)

Qirita na [0800 111 757](#)

Text [4202](#)

Rai ena [depression.org.nz](#)

[1737](#)

Qiri se text ina [1737](#)

Rai ena [1737.org.nz](#)

Ira na [Via Vakamatei Ira](#)

Qirita na [0508 TAUTOKO](#)

Ira na [Lawakitaki](#)

Qirita na [0800 111 757](#)

Text [5626](#)

Rai ena [thelowdown.co.nz](#)

[Veivuke](#)

Qirita na [0800 LIFELINE](#)

Tabaka ena talevoni na [HELP](#) se [4357](#)

Rai ena [lifeline.org.nz](#)

Veitokoni vakaitikotiko

[Na Tabana ni Veitokoni vei ira na Tiko Veitikivi](#)

E cakacaka vata kei ira na Ovisa me rawa ni veivakauqeti me taqomaki, qaqaco qai vei volekati na itikotiko.

Rai ena [neighbourhoodsupport.co.nz](#)

Se qirita na [0800 4 NEIGHBOURS](#)

[Vakailesilesi ni Veitaratara ni Ovisa](#)

[Vakailesilesi ni Veitaratara kei ira na Iwi](#)

Era qarava e dua na itavi bibi ena kena laurai na ituvaki ni ivakarau vakavanua ra qai saga mera vakavinakataka nodra veimaliwai na Ovisa kei ira na Māori.

[Vakailesilesi ni Veitaratara ni iVakarau Vakavanua kei ira na Lewe ni Pasifika](#)

Era cakacaka ena veitikotiko ena noda vanua, era rogoca na veika ena veika era dui kauai kina ra qai sasaga me vakavinakataka cake na nodra taqomaki ena itikotiko.

[Vakailesilesi ni Duidui Matatamata](#)

E vakarautaka na veitaratara ni ovisa kei ira ena itikotiko era vakatokai mera vakasalewalewa, bula vakayalewa vata se vakatagane, se o ira era vinakata me veisautaka na kedra ituvaki mera tagane se yalewa.

Mo veitaratara kei na Vakailesilesi e rawa ni vukei iko, raica na [police.govt.nz/contact-us/local-contacts](#)